

Ribera Salada

COMARQUES:	Alt Urgell i Solsonès	
SUPERFÍCIE:	22.039 ha.	
MUNICIPIS:	La unitat inclou, totalment o parcialment, els següents municipis: Castellar de la Ribera, Figols i Alinyà, Guixers, la Coma i la Pedra, Lladurs, Odèn i Sant Llorenç de Morunys.	
PAISATGES D'ATENCIÓ ESPECIAL:	Aquesta unitat compren gran part del paisatge d'atenció especial dels «Mosaics agroforestals del Berguedà i el Solsonès».	

Figura 21.1 Conreus de secà amb murs de pedra seca en fase parcial d'enrunament. Cambrils, Odèn.

Trets distintius

- Zona de muntanya mitjana que enllaça els contraforts prepirinencs amb els contraforts pirinencs.
- Relleu trencat i muntanyós; hi són escasses les superfícies planeres.
- La xarxa hídrica està formada principalment per la Ribera Salada i drena cap a la conca del Segre.
- Destaca el mantell forestal, força dens i madur; hi dominen els alzinars i les pinedes de pi roig.
- El poblament és escàs i els principals nuclis de població són de poca importància. Destaquen Cambrils i Castellar de la Ribera.
- Les vies de comunicació es caracteritzen per una xarxa de camins rurals que uneix els petits nuclis.

- L'articulació social del territori es realitza mitjançant grans masos.
- La riquesa d'elements patrimonials és molt elevada, i es manifesta en elements discrets, com petites ermites o castells enrunats.
- Hi ha alguns miradors de gran abast visual, com per exemple el de Serra-Seca.

Figura 21.2 El poble de Cambrils. Odèn.

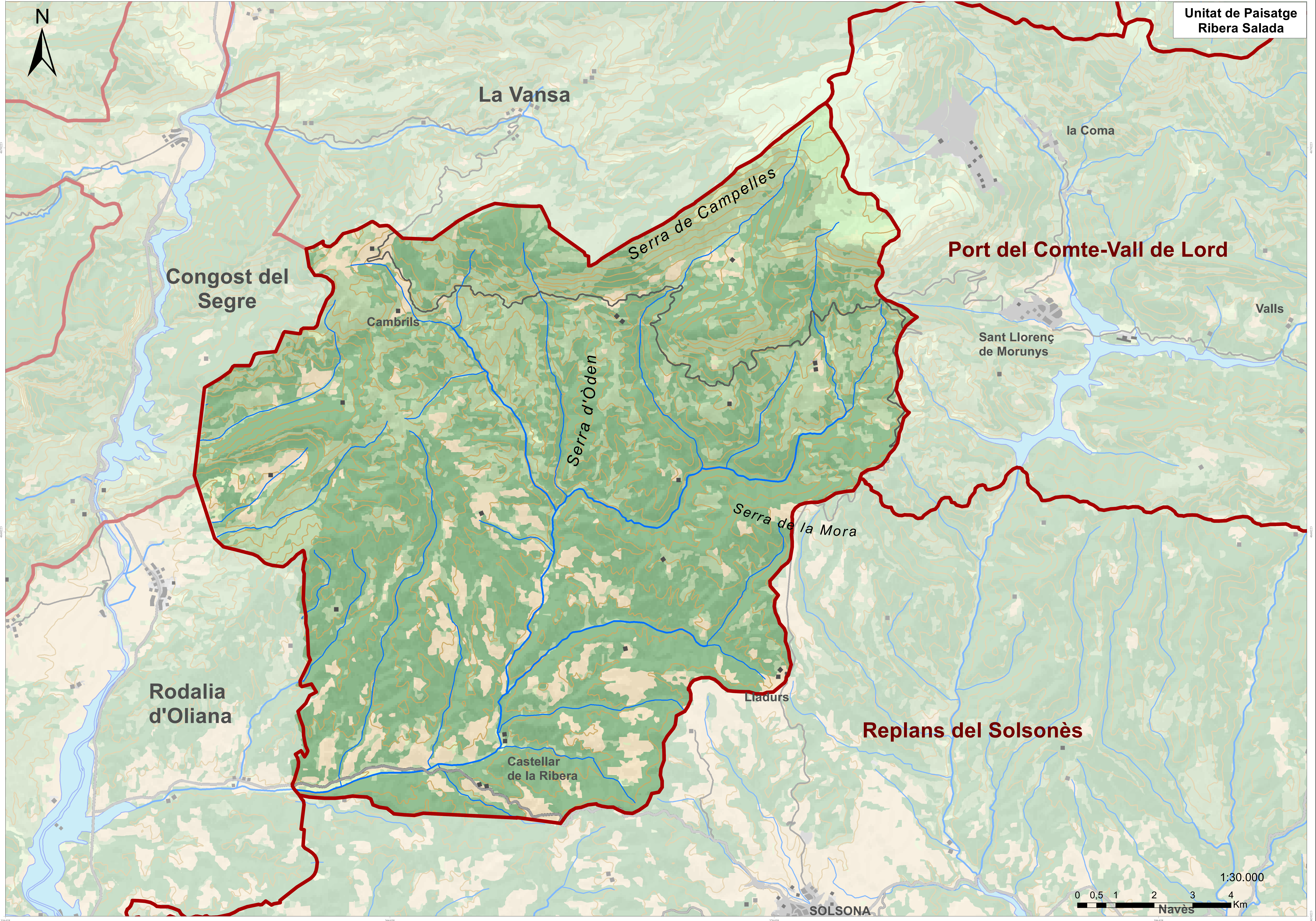
Figura 21.3 Mosaic agroforestal a Odèn. Al fons l'embassament de la Llosa del Cavall, al Port del Comte-Vall de Lord.

Figura 21.4 Castell de la Ribera, al sud de la Ribera Salada.

Figura 21.5 Camps de conreu i boscos caracteritzen el paisatge a la Ribera Salada. Castell de la Ribera.

Congost del Segre

La Vansa

Serra de Campelles

la Coma

Port del Comte-Vall de Lord

Cambrils

Valls

Sant Llorenç de Morunys

Serra d'Òden

Serra de la Mora

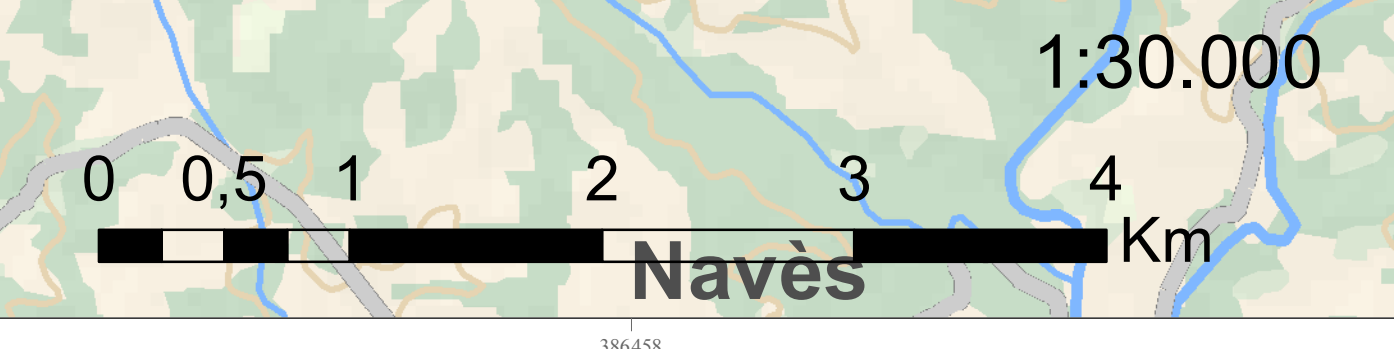
Rodalia d'Oliana

Liadurs

Replans del Solsonès

Castellar de la Ribera

SOLSONA

Elements naturals que constitueixen el paisatge

La Ribera Salada comprèn la totalitat solsonina de la conca prepirinenca del riu del mateix nom, tributaria del Segre a l'alçada de Bassella, que estructura i dona sentit a la unitat de paisatge. Completa el conjunt per ponent la petita conca de la Rasa de la Vallan, afluent directe del Segre al sud del Grau d'Oliana.

Tanca la unitat al NE la serra del Port del Comte, amb el Pedró dels Quatre Batlles (2385 m), continuant vers ponent a través de la Gespeguera (2331 m) amb la serra de Campelles (2118 m), que presenta al vessant sud un escarpament de més de 500 metres de caiguda sobre la unitat. Continua el límit a ponent amb el tossal de Cambrils (1803 m), excel·lent mirador de la unitat i la serra dels Obacs (tossal de la Creu, 978 m), ja abocada a la vall del Segre sobre l'embassament d'Oliana. A partir d'aquí el límit es dirigeix ver el sud seguint paral·lelament el curs del Segre pel tossal del Torrent (641 m) i als Tambors de Rof (972 m), ja a la serra d'Oliana, continuant pel tossal Alt (671 m) fins saltar el curs de la Ribera Salada i continuar a l'est pel serrat de la Botjosa (702 m), de la Bandera (850 m) i la collada de Clarà, entrant en contacte amb la divisòria d'aigües del Cardener pel tossal de la Guàrdia (907 m), el serrat del Castell (993 m), el Cap del Pla, l'estrep de ponent de la serra Alta (Prat d'Estagues, 1327 m i Cap d'Estagues, 1354 m) i enllaçar pel coll de Jou amb la serra de Querol i la serra del Port del Comte. Modelen l'interior de la unitat un conjunt de serres entre les que destaquen la serra d'Odèn (tossal Rodó, 1212 m) i la serra de la Mora (serrat del Moros, 1152 m).

En conjunt la Ribera Salada és una conca hidrogràfica basculada de nord a sud a favor dels relleus prepirinencs fins el serrat de Costamala,

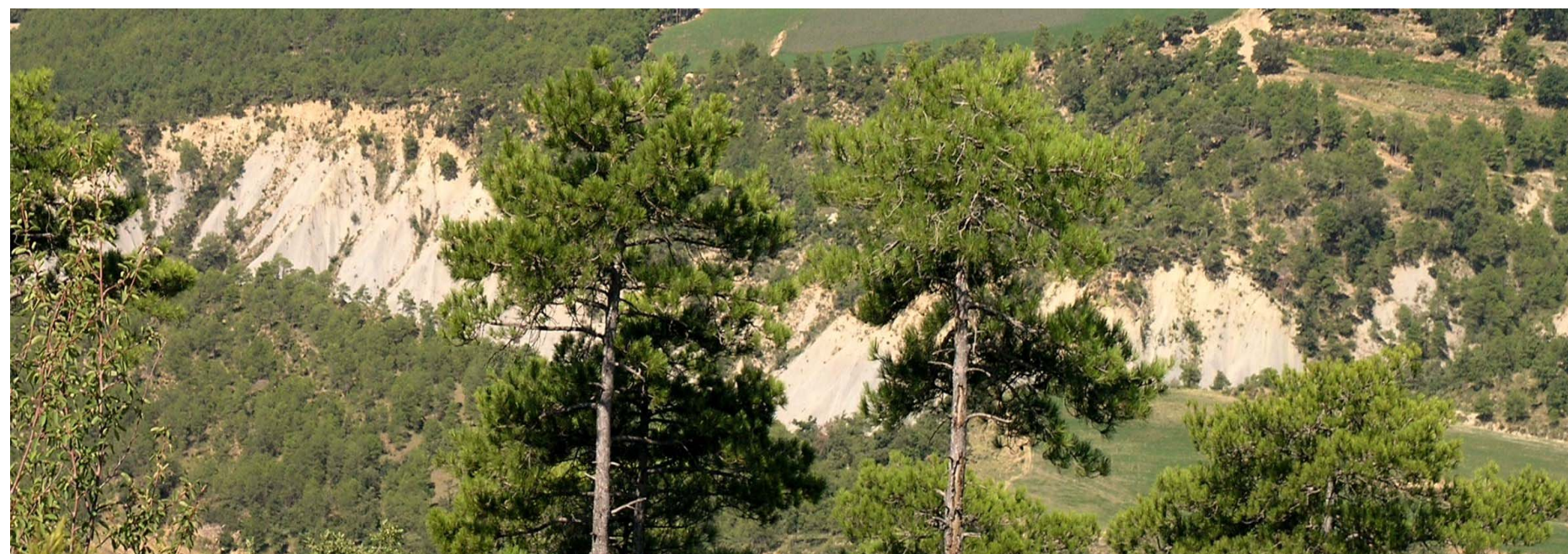

Figura 21.6 Tot i no ser una contrada amb risc d'erosió, els xaragalls també hi són presents. La Vallan, Odèn.

Figura 21.7 Formacions conglomeràtiques montserratines a Odèn.

on la Ribera Salada és obligada a desviar-se vers l'oest. Morfològicament la unitat pot dividir-se en dos sectors, el septentrional, prepirinenc, on les serres d'Odèn i del Port del Comte formen una gran barrera muntanyosa de calcàries eocenes, molt dures, plegades durant el paroxisme alpi, on només algunes capes margoses han estat clarament erosionades en els sectors triàsics, transició entre el Prepirineu Oriental meridional, el Prepirineu Central exterior, i el sector meridional, accidentat per les serres d'Encies (cap d'Estagues, 1354

m) i de Canalda (1112 m), contraforts meridionals de la serra de Port del Comte, però on la major part del territori ja constitueix part de l'altiplà solsoní, a la Depressió Central Catalana, divisòria entre les conques del Segre i del Cardener, d'altitud molt més modesta (de 700 m a 1000 m) i de materials bàsicament sedimentaris del Cenozoic (conglomerats, gresos i calcàries) on s'hi obren altiplans com el de Riard, on descansen els conglomerats de Canalda i aflora una sedimentació calcària i de gresos.

La unitat és drenada per la Ribera Salada, d'uns 40 km de longitud, que neix al vessant meridional de la tossa de Cambrils, a l'extrem ponentí de la serra d'Odèn, de diverses fonts que brollen de terrenys triàsics fortament salinitzats. Segueix direcció conseqüent nord-sud fins capgirar 90° prop del nucli de Castellar de la Ribera en cerca del Segre. Hi és tributària per l'esquerra, la ribera de Canalda, que davalla de la serra de Querol. Manifesta un caràcter salobre des del seu naixement fins prop de l'aiguabarreig amb el Segre.

Figura 21.8 La Ribera Salada al seu pas per Odèn.

El clima de la Ribera Salada és de tipus pirinenc i prepirinenc al nord amb tendències a continental subhúmit a mesura que ens desplacem cap al sud. A l'extrem NE de la unitat les precipitacions poden assolir els 900 mm anuals, tot i que la mitjana es situa entorn als 750 mm, amb màxims pluviomètrics a les estacions equinoccials i mínims d'hivern, on solen produir-se en forma de neu a quasi tot el sector septentrional. Les temperatures hivernals són molt fredes, entre 4 °C i -2 °C de mitjana, i els estius són moderats, entre 16 °C i 20 °C de mitjana, amb una amplitud tèrmica anual entre moderada i alta motivada per les altes cotes a les que arriba la unitat.

La disposició de la unitat i l'existència de relleus vigorosos, propicia que la coberta forestal sigui clarament predominant. Des del punt de vista fisiognòmic, la diversitat de comunitats vegetals i la disposició altitudinal dels boscos confereix un augment dels volums percebuts, que guanyen presència amb taques de caducifolis disperses ara i adés arreu del muntanyam.

La major part de la unitat es troba poblada de pinedes de pinassa, que creixen ufanoses en indrets montans de tendència continental i eixuta. A banda de la pinassa (*Pinus nigra*), també s'hi fa el xuclamel xilosti (*Lonicera xylosteum*), la ginesta sessilifòlia (*Cytisophyllum sessilifolium*) i el tortellatge (*Viburnum lantana*). Apareixen bones comunitats de pinassa cap a les Encantades, a Montpol i a la serra de la Móra. A les cotes baixes de la unitat, vora Ogern i Ceuró, és possible trobar peus esparsos de pi blanc (*Pinus halepensis*), que creixen de manera poc ufanosa a causa de l'alçada i el rigor climàtic. Per contra, en exposicions humides i frescals, sobretot per la serra d'Odèn i l'obaga del puig Sobirà, és habitual trobar agrupaments de pi roig (*Pinus sylvestris*), que formen masses força compactes allà on les condicions resulten propícies.

Les comunitats de carrascar amb espina cervina ocupen una extensió un xic inferior a la que correspondria en condicions naturals, a causa de l'afavoriment secular que s'ha fet en favor dels pins. Es troben bons carrascars a la rodalia de Cambrils, a prop del salí, al solell de la Móra Comdal i a la rodalia de la Valldan. En conjunt es tracta de claps poc extensos acompanyats de pinassa; el sotabosc no és gaire ric, però es

Figura 21.9 La major part de la unitat es troba poblada de pinedes de pinassa. Serra Seca, Odèn..

Figura 21.10 Diversos tipus de vegetació, inclosa la rupícola, als voltants d'Odèn.

poden trobar peus de coronil-la boscana (*Coronilla emerus*), tortellatge (*Viburnum lantana*) i, en cotes elevades, algun clap de boixerola (*Arctostaphylos uva-ursi*). En indrets frescals, i sovint pedregosos, apareixen peus de teix (*Taxus baccata*), tot i que de manera molt aïllada.

A les raconades humides apareixen rodals de roure, que cap a ponent s'identifiquen amb el roure de fulla petita (*Quercus faginea*) i cap a llevant amb el roure martinenc (*Quercus pubescens*); tot i així cal recordar en la tendència cap a la hibridació que presenten aquests arbres. Algunes plantes habituals en aquests indrets són el cirerer de guilla (*Prunus mahaleb*), el boix (*Buxus sempervirens*), el marxívol (*Helleborus phoetidus*), la viola (*Viola wilkommii*) o la peònia (*Paeonia officinalis*).

En indrets pedregosos i ben insolats es fa la savina (*Juniperus phoenicea*), que a voltes s'acompanya de boix (*Buxus sempervirens*). Quan aquestes formacions es degraden, o quan les condicions edàfiques no permeten la seva instal·lació, la coberta vegetal es redueix a pradells de teròfits, joncedes i timonedes, on apareix el crespínell groc (*Sedum acre*) i la flor caputxina (*Anacaptis pyramidalis*). A les cotes més elevades de la serra de Campelles, els prats prenen aspecte subalpí, i es caracteritzen per la presència de festuques i altres herbes resistents a les baixes temperatures.

La solitud i l'estat feréstec d'aquests paratges facilita la presència d'una rica fauna montana. Entre els macromamífers ungulats destaca l'isard (*Rupicapra rupicapra*), sobretot a la banda nord de la unitat, i el cabirol (*Capreolus capreolus*). El senglar (*Sus scrofa*) hi és ben habitual, així com el gat salvatge (*Felis sylvestris*), la fagina (*Martes foina*) la marta

(*Martes martes*) i, als cursos fluvials, la llúdriga (*Lutra lutra*). A les vores de la ribera Salada crien algunes poblacions de rata d'aigua (*Arvicola sapidus*), així com altres micromamífers rossegadors, com el ratolí de bosc (*Apodemus sylvaticus*) o el talpó muntanyenc (*Microtus agrestis*). A la unitat es poden observar els tres voltors més comuns a Catalunya: l'aufrany (*Neophron percnopterus*), el vultur (*Gyps fulvus*) i el trencalòs (*Gypaetus barbatus*); des de 2007 la Fundació Territori i Paisatge (actual Fundació Catalunya-La Pedrera) ha alliberat diferents exemplars de vultur negre (*Aegypius monachus*) a la muntanya d'Alinyà (en el límit entre Fígols i Alinyà, a l'Alt Urgell, i Odèn, al Solsonès), fet que facilita l'observació d'aquest gran rapinyaire a la contrada. A les aigües de la ribera Salada i els seus afluents viu la bavosa de riu (*Salaria fluviatilis*), un peix amenaçat i protegit per la Generalitat de Catalunya. També s'han localitzat poblacions de truita (*Salmo trutta*), bagra (*Squalius cephalus*), gobí (*Gobio gobio*) i llop de riu (*Barbatula barbatula*), entre d'altres.

Figura 21.11 Voltors comuns sobre Canalda.

Evolució històrica del paisatge

La presència humana a la Ribera Salada es remunta al Neolític, amb una distribució força repartida tot i destacar la concentració de sepulcres megalítics de Ceuró (Castellar de la Ribera). També s'hi troben la cova de la Vall dan i els dòlmens de la Caixa del Moro (Odèn) i els jaciments del Cabiscol, la Font Petera i de les Portes (Lladurs). La ubicació no és homogènia topogràficament ja que es distribueixen en valls (Ceuró i la Vall dan) i en replans enlairats o vessants elevades. Alguns d'ells correspondrien al moment de crisi econòmica i social que es produí a finals del Neolític, caracteritzat per l'ocupació de poblats i petites agrupacions de cabanes als vessants de muntanya, però també per la recuperació de coves i balmes, amb un retrocés de l'agricultura, posat de manifest per l'avenç d'espècies esclerofil·les sobre antics conreus. Possiblement es tractés de la primera recuperació del bosc després d'un impacte antròpic, de l'avanç dels paisatges naturals sobre indrets on es deixà d'aportar energia per mantenir un conreu. Aquest retrocés en l'agricultura quedà en part compensat per una extensió de l'activitat ramadera, que tingué una repercussió bàsicament sobre l'estat del sotabosc i l'extensió de les pastures.

Amb el Calcolític (edat del coure i inicis del Bronze) s'inicià la construcció de megàlits, que implicava una societat tribal de petits grups amb una cohesió social superior als grups de caçadors-recol·lectors als quals havien succeït, un major arrelament al territori, vivien en assentaments fixes i havien abandonat majoritàriament coves i balmes. Al voltant d'aquests nuclis es desenvoluparien zones de conreu, normalment d'artiga guanyada al bosc, i una zona més itinerant dedicada al bestiar. El moment àlgid del megalitisme arribà amb l'edat del Bronze amb els megàlits del collet de Sàlzer, la Caixa del Moro (dolmen de Cogulars) i

Figura 21.12 El castell de Cambrils, documentat el 1116. Odèn.

Figura 21.13 Vista de l'església de Sant Martí de Cambrils, esmentada el 839, tot i que l'edifici actual és del segle XVII. Cambrils.

l'ocupació continuada de la cova de la Vall dan (Odèn) i de les Portes (Lladurs). Amb la millora de la tècnica dels metalls els camps s'obriren amb més facilitat i amb una unitat de treball s'estigué en disposició de guanyar més superfície conreada. Es produí un nou avanç dels espais ruralitzats vers els boscos. Destaca la manca de jaciments de l'edat del Ferro, legats al nostre país pels ibers (lacetans a terres solsonines), creadors dels instruments més agressius fins aleshores construïts per humans per enfrontar-se a la natura gràcies al domini que tenien sobre la tècnica dels aliats.

El procés de romanització ofereix un buit de jaciments i cal suposar que degué seguir les mateixes fases que a la resta de la Catalunya interior. No és de suposar que el paisatge evolucionés cap a cotes d'antropització gaire més importants que les assolides abans pels ibers, especialment tenint en compte que aquells utilitzaren la infraestructura (poblats) creada prèviament pels ibers, per ara tampoc localitzats a la Ribera Salada.

Amb els visigots el panorama no degué variar gaire ja que seguiren l'estructura heretada pels romans. És probable que el baix índex de romanització afavorís la incorporació de la població autòctona a les noves directrius dels visigots, però el control que aquests exerciren sempre fou més dèbil que no el romà. Els sistemes i ubicacions del conreu degueren continuar essent hereus de temps ancestrals, el paisatge mostrava un baix nivell d'antropització i aquesta seguiria concentrada bàsicament als mateixos indrets on ja s'instal·là l'home neolític.

Durant els musulmans i el contraatac cristià s'establí a la contrada la línia de frontera, restant com zona despoblada i de precari control comtal fins la segona meitat del segle IX. L'organització de l'espai rural, important llegat en dominis musulmans, va restar inacabada en aquestes terres, que més aviat varen veure retrocedir el món rural i avançar els boscos sobre antics conreus abandonats davant la inseguretat de l'indret.

Figura 21.14 Església parroquial de Sant Pere de Castellar de la Ribera, d'origen romànic.

Amb la reconquesta carolíngia s'organitzaren els comtats d'Urgell i Cerdanya i Guifré el Pelós repoblà la veïna Port del Comte-Vall de Lord. El 839 són esmenats Sant Martí de Cambrils, Santa Cecília d'Odèn, Sant Julià de Canalda, Sant Just i Sant Pastor de la Vall dan, Sant Martí de Lladurs, Montpolt, Sant Pau de Terrassola (Lladurs), Santa Eulàlia de Timoneda (Lladurs) i Pampe (Castellar de la Ribera). Castells amb funció defensiva i esglésies com a mostra de l'avenç cristià actuaren com a nuclis repobladors i des on exercir el domini feudal. L'any 900 va aparèixer documentat el castell de Canalda (Odèn), el 926 el de Timoneda (Lladurs), de Clarà el 995 (Castellar de la Ribera) i l'any 1000 el de Lladurs. Cal afegir sense data, els de Terrassola, Odèn, Llena, Montpolt i Castellar de la Ribera. El X ja tota la Ribera Salada restà integrada al comtat d'Urgell i la repoblació prengué embranzida com ho deixà palès el romànic, alhora que la parròquia s'imposà com a organització territorial eclesiàstica.

Una primera mostra arribà al segle IX el preromànic de Sant Vicenç (Lladurs), Sant Julià de Canalda (Odèn), Santa Margarida de Pampa (Castellar de la Ribera) i Santa Tecla, el castell i l'església de Sant Andreu de Clarà (Castellar de la Ribera). Al segle XI es produí l'esclat constructiu: el castell de Cambrils (Odèn); Sant Serní de la Llana (Lladurs); Sant Julià i el castell de Ceuró (Castellar de la Ribera) i amb data incerta, els castells de Castellar de la Ribera i de Pampe i el santuari de Massarrúbies. Com arquitectura productiva el molí de Querol (Castellar de la Ribera) i trams de l'aqüeducte que antigament portava l'aigua de Lladurs a Solsona. Al segle XII es refermaren moltes de les construccions i se n'aixecaren altres de noves, destacant la segona fase del castell d'Odèn, fet significatiu d'efecte feudal sobre la població.

Tot i la forta dispersió, en un primer moment el poblament optà pel sector meridional, menys elevat, per ocupar al segle XII les contrades més elevades del terme d'Odèn. Les comunitats rurals de la Ribera Salada vivien majoritàriament en masos dispersos, fet que ocasionà dispersió d'àrees de conreu pel territori, sense grans àrees desproveïdes de boscos. El bestiar degué ser part important donada l'altitud, ocupant les pastures importants extensions. Les carrerades eren habitualment transitades fins i tot per bestiar provinent d'indrets llunyans que venien en cerca de pastures fresques. Cap indret fou capaç d'aglutinar un nombre d'habitants suficients per organitzar una vila on iniciar activitats menestrals que generessin comerç i que donessin certa fisonomia urbana, però en conjunt va ser el moment més important en l'antropització d'aquest paisatge.

Al segle XIII el territori fou repoblat i organitzat i l'empenta constructiva va decaure. S'esmentà Santa Maria de Savila (Ceuró) i els masos de

Figura 21.15 Vista lateral de Sant Julià de Ceuró (s. XI), Ceuró, Castellar de la Ribera.

Vilaginés, Llor, el Soler, Sasserra i a Pampe que confirmen un poblament disseminat. Paisatgísticament es produí un continuisme respecte al segle anterior i la propietat dels boscos continuà jugant un paper important en l'economia. L'alta densitat de població dispersa havia obligat la construcció de masos, bordes i masoveries en qualsevol terreny que pogués ser cultivat, molts vivien en situació precària.

L'estabilitat demogràfica del segle XIII, es va veure trencada el segle XIV per una sèrie de calamitats (collites dolentes, fams, epidèmies), destacant la Pesta Negra que arribà pel sud tot seguint el Cardener i pel nord seguint la vall del Segre. Durant tota la segona meitat del segle XIV i el segle XV Catalunya sofrí una important davallada demogràfica, amb baixa densitat de població i algun illot desert. Amb la crisi demogràfica, provocada també per manca de producció d'aliments, el sistema feudal, guerres i emigracions, s'abandonaren la majoria d'explotacions petites i marginals donant lloc als masos ròncs i a l'acumulació de terres pels pagesos que havien resistit la crisi. Més de la meitat de les masies foren abandonades, i l'afebliment dels efectius deslliurà el territori de part de la pressió antròpica a la que estava sotmès, els boscos recuperaren part del terreny cedit als conreus.

Els segles XVI i XVII continuaren demogràficament febles a Catalunya, però a aquesta remota contrada els guarismes s'invertiren. Si bé a finals del XIV existien a Odèn 58 focs que baixaren a 47, Castellar del Riu els veié augmentar de 20 a 44 i Lladurs, considerant la meitat de la seva població compresa a la Ribera Salada, els augmentà de 44 a 69. No hi ha notícies concretes de població al XVII, però el 1621 es restaurà el castell d'Odèn. La pressió antròpica augmentà cert grau i es recuperaren part de les antigues terres abandonades, alguns masos foren rehabilitats expandint-se conreus i pastures i l'àrea d'aprofitament dels principals boscos.

El segle XVIII conegué a Catalunya una expansió agrària lligada a l'aprofitament de les oportunitats de cada zona, però el tradicional aïllament de la Ribera Salada impedí un fort arrelament, aïllament, però, que la va deslliurar de freqüents guerres. El 1719 es comptabilitzaren un total de 1120 habitants, doblant la xifra de 1553, però fins el 1787 l'increment quedà reduït a un centenar d'habitants (1218). L'inici del segle XIX marcà una pèrdua d'efectius basada en la despoblació d'Odèn com a conseqüència de la difícil orografia, tot i que els sectors meridional de la unitat incrementaren efectius, possiblement conseqüència de l'èxode rural odenès. Les primeres dècades foren molt dures a la Ribera Salada que perdé la meitat de la seva població, però aconseguí el seu màxim històric el 1860 (2503 habitants), moment a partir del qual l'aïllament i la inexistència d'un moviment industrial provocaren l'emigració i el declivi fins el darrer decenni en que mostrà signes d'estabilització entorn els 550 habitants. La unitat va recuperar paulatinament els boscos perduts, que amb els prats dominaven el paisatge, tot i que la mecanització del camp i la ramaderia significà un augment del caràcter rural, a pesar de la disminució d'efectius. També són importants els espais dedicats al guaret. Darrerament però, es

produí una certa terciarització del paisatge amb la construcció de la urbanització del Pla de Roures a Lladurs i les instal·lacions del Club de Golf Ribera Salada (Lladurs-Castellar de la Ribera).

Figura 21.16 Paisatge rural on es mostren diverses etapes: conreus, conreus abandonats i boscos regenerats.

Paisatge actual i les seves dinàmiques

La conca del riu Ribera Salada configura aquesta unitat de muntanya mitjana amb relleu accidentat que aïlla la zona i que està recobert per boscos i matollars amb una minsa presència antròpica i una gran riquesa de sistemes naturals de muntanya de notable interès i bellesa.

La dominància dels elements naturals és la característica fonamental d'aquesta unitat de paisatge que deu el seu nom a la salabor de les aigües de la zona, a causa del naixement dels cursos d'aigua en terrenys salinitzats. Hi ha nombroses fonts especialment als voltants d'Odèn.

El riu, la Ribera Salada té com a afluent principal la riera de Canalda. El curs de la Ribera Salada presenta en alguns dels seus trams, especialment a la capçalera, un modelat del relleu que dona lloc a gorgs, tallats i congosts d'estretor i fondària considerable com a la zona del Pont del Clop.

La vegetació recobreix més del 90% de la superfície de la unitat. Un 60% correspon als boscos de tipus submediterrani amb un 10% d'alzinars amb boix a les solanes i la resta tot i que hauria de respondre a rouredes seques de muntanya mitjana han estat substituïdes per pinedes de pinassa o de pi roig, trobant-se algun pi negre per sobre dels 1700 metres. Els caducifolis no arriben ni a un 1% i correspondrien a rouredes de roure de fulla petita i de roure martinenc amb boix grèvol, til·lers i teixos. En alguns punts dels cursos dels rius es pot trobar vegetació de ribera amb salzedada de sarga, saulic i avellaners. Un 29% està ocupat per matollars i prats i un petit percentatge correspon als

Figura 21.17 El nucli urbà d'Odèn.

prats supraforestals de les zones altes. El bosc ha estat tradicionalment força explotat, i ha estat un complement econòmic important a les activitats ramaderes i agrícoles.

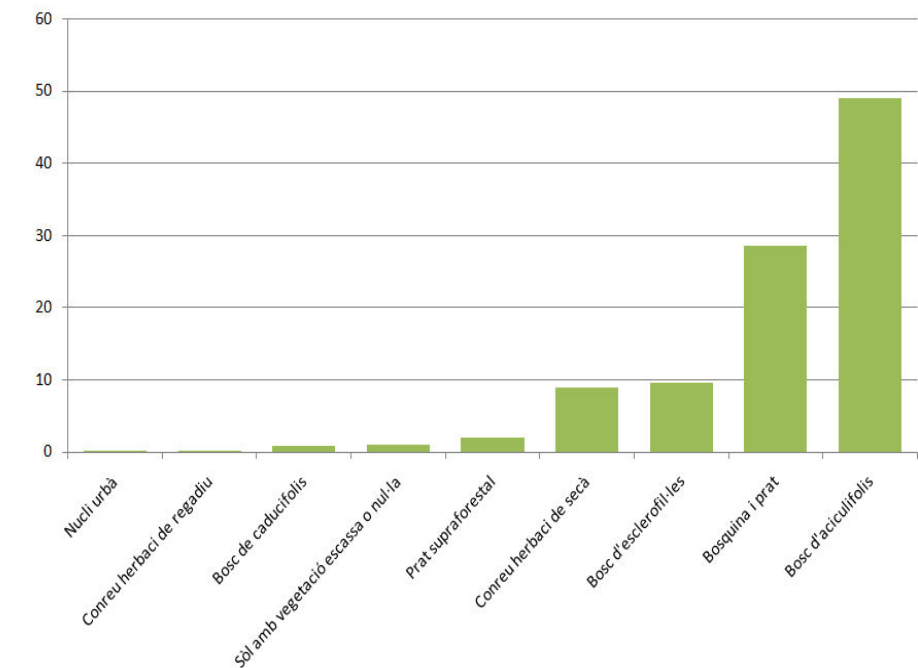
Les primeres notícies de presència humana a la unitat daten del Neolític. Es troben encara alguns menhirs i dòlmens. La majoria de les terres de cultiu actual, que ocupen un 9% de la unitat, ja existien al segle XVIII que és quan s'amplien les zones cultivades. Actualment la població es comença a recupera del fort descens del segle passat i sembla que es manté tot i que no aconsegueix repuntar. Sembla que el sector agropecuari no aconsegueix atreure població. En aquest sentit, el turisme pot ser un al·licient per que les noves generacions no marxin cap a altres contrades.

La ramaderia completa econòmicament els cultius no massa productius a causa de les condicions climàtiques i de fertilitat dels sòls deixant així el sector agropecuari en pràcticament l'única activitat. Els camps de secà han produït tradicionalment sègol, civada, patates i llegums, i s'ubiquen sobretot al voltant de les poblacions i dels masos. La resta d'activitats presenten un caire secundari respecte al sector agropecuari. L'extracció de materials, especialment d'àrids a Ceuro, és un exemple.

Així, el sector agropecuari és de preveure que continui sent el motor econòmic de la unitat, tot i que amb complements. El caire rural d'aquesta, que actualment és un recurs en sí mateix, presenta un hàbitat dispers a l'entorn de masies i petits nuclis. El seu manteniment i millora

Figura 21.18 Mas a Castellar de la Ribera.

Gràfica 21.1 Usos del sòl. Font: elaboració pròpia a partir de la cartografia d'usos i cobertes del sòl de l'ICGC.

passa per potenciar aquest sector agropecuari que, de fet, s'ha mantingut constant durant els anys. A mig termini, cal tenir present el risc de despoblament que afecta la unitat.

A més a més, aquestes masies són elements que a la vegada tenen al seu voltant espais d'activitat, actualment diversificats ja sigui com a explotacions ramaderes intensives amb l'aparició de granges en grans naus, o com a turisme rural del tipus cases-residència de pagès. D'aquestes n'hi ha moltes a la unitat relacionades amb l'excursionisme i amb el pas del GR-1 que travessa la unitat pel nord.

Cap municipi aconsegueix aglutinar un nucli de certa identitat. Castellar de la Ribera agrupa l'ajuntament, el castell de Castellar i Sant Pere de Castellar, tot en un àrea d'uns 2500 m². Llinars (Òden) agrupa poc més d'una dotzena d'edificis en un petit raval, tot i que força agrupats. Cambrils (Òden) no arriba a tenir una agrupació més enllà de la que marca la infraestructura per una explotació agrícola, cas també de Canalda, el Montnou, la Llena i la Valldan, on hi ha un càmping

Les úniques vies de comunicació destacables són la carretera C-26 que travessa el sud de la unitat i la L-401 pel nord. La resta de vies són camins rurals que enllacen les diferents masies. Les infraestructures viàries estan en bones condicions i permeten arribar resseguint el relleu als reduïts nuclis de població.

Això explica que els elements antròpics més importants es trobin a la part baixa de la Ribera Salada com Castellar de la Ribera que domina

la vall del riu Ceuró o el Pla dels Roures. És una zona on s'han establert camps de conreu de secà, sobretot cereals, extraccions d'àrids a Ceuró, algun càmping i el club de golf Ribera Salada. A la part nord, al llarg de la L-401, hi ha nuclis com Odèn, Llinars o Cambrils. Els nuclis urbans ocupen només un 0,01% de la superfície de la unitat i són tres: Odèn, Castellar de la Ribera i Lladurs. Acullen els serveis bàsics com l'ajuntament, l'escola i ara també algun restaurant, tot i que la majoria de la població viu de forma disseminada en masies formades per masos petits i mitjans.

Les edificacions més notables al llarg de la Ribera Salada són els ponts que mostren l'activitat que s'hi havia desenvolupat, com són el pont de

la Ginebrosa, el de l'Inglà, de Querol o el del Clop, i els molins de l'Inglà o el de Querol; i cal esmentar especialment el Salí prop de Cambrils.

La unitat de paisatge de la Ribera Salada és una mostra quasi relict de la vida tradicional a la muntanya amb continuïtat històrica rural i que té com a gran repte mantenir la riquesa patrimonial natural i històrica i a la vegada evitar el despoblament local regulant la pressió turística per tal que tampoc malmeti el principal atractiu de la zona que és la naturalesa i la tranquil·litat.

Figura 21.19 El pont de Querol, sobre la Ribera Salada, prop del moli de Querol. Cambrils, Castellar de la Ribera.

Valors en el paisatge

Un dels **valors naturals i ecològics** de més singularitat a la contrada és el curs fluvial de la Ribera Salada, inclosa al PEIN, que recull les aigües salabroses de la font de Sant Quintí. Altres espais inclosos al PEIN són Serres d'Odèn-Port del Comte, Serra de Turp i Móra Condal-Valldan i un petit sector de l'espai Serres de Busa-Bastets-Lord. Respecte els espais d'interès geològic, destaca l'anticlinal d'Oliana, a la banda oest de la unitat, on s'observen tot un seguit d'encavalcaments eocens i oligocens. També són importants, tot i no tenir una protecció específica, les formacions turriculars sobre els conglomerats de les Amoroses i les Encantades, a la Móra Comdal.

Els **valors estètics** a la unitat es determinen bàsicament per la solitud dels paratges, amb zones de valls tancades on els elements naturals hi dominen i el pocs elements antròpics de caire tradicional estan clarament integrats i situats d'acord amb les característiques del terreny.

El curs fluvial de la Ribera Salada, afluent del Segre per la banda oriental, és un element estructurant del paisatge, travessant els municipis d'Odèn, Lladurs i Castellar de la Ribera, de poc poblament i dispers, amb clar predomini de les activitats agràries. El curs de la Ribera Salada, especialment sinuós en alguns trams, i tota la xarxa de torrents i rius que l'alimenten, caracteritzen el paisatge de la unitat, aportant diversos elements com vegetació de ribera, gorgs, petits saltants, zones engorjades i aigües encalmades que constitueixen indrets de gran qualitat paisatgística, així com els paratges més escarpats amb coves, balms i turons encinglerats.

El predomini de bosc en un relleu muntanyós és visualment dominant, mentre que la disseminació del patrimoni rural trenca discretament la imatge de conjunt, oferint a escala més detallada, nombrosos indrets on la seva presència solitària hi destaca.

Masies i camps als replans, llogarets i esglésies aïllades, esquitxen el paisatge i els seus **valors històrics** i arquitectònics més o menys conservats es revaloren d'acord amb la calma del lloc i en alguns casos per la ubicació enlairada i bons punts de vista que representen.

Ubicat a la part més oriental de la unitat, Canalda és un petit nucli inclòs al patró de muntanya pirinenca, format de cases i masies situades en replans sota el Puig Sobirà, amb moltes coves i balms a les cingleres que havien estat habitades, com Ca la Rita o les coves dels Moros que conserven parets medievals. La zona és drenada per la riera de Canalda i altres petits afluents que fan de capçalera a la Ribera Salada. L'església parroquial de Sant Julià és d'origen romànic molt modificada posteriorment, destacant per l'ample campanar d'espandanya i l'abandonada capella de Sant Miquel del Soler del segle XII.

Odèn, als peus de la Serra d'Odèn, és un conjunt de masies disseminades, l'edifici d'origen romànic de la parròquia de Santa Cecília, de complexa arquitectura i el castell d'Odèn, esmentat al segle XI que fou reformat després de la Guerra dels Segadors. Les seves runes es troben al cim de la Serra del Boix, amb una vista privilegiada.

Cambrils, també inclòs al patró de muntanya pirinenca, inclou el grup de cases de Llinars i masies escampades, com les del Racó, on hi ha la capella de Santa Bàrbara del segle XVII i la de Sant Quintí, romànica. Sobre el nucli de Cambrils, al cim d'un gran tossal hi ha les restes del seu antic castell, documentat al segle XI que ara es troba en ruïnes, i que conté en el conjunt l'església de la Mare de Déu del Remei, una obra rural que, tot i el seu arcaisme, es creu datada dins el segle XII.

Més al sud-est hi ha l'antic poble de la Móra Comtal, i l'aglomerat de la Vall dan amb l'església parroquial de Sant Just i Sant Pastor que conserva elements del segles XI i XII. Altres representacions romàniques a la zona són Sant Martí de Cambrils, Sant Miquel del Soler de Dalt, Santa Eugènia de la Móra Comdal i Santa Magdalena del Sàlzer.

Al sud de la unitat hi ha els nuclis de Castellar de la Ribera, inclòs al patró de nucli en entorn agroforestal, Clarà, Ceuró i Pampa. A la zona limítrof amb la unitat replans del Solsonès, abunden els indicis de poblament prehistòric, com són el dolmen del Llor o el del Clot del Solà.

Sobre un turó a peu de carretera es troba el petit nucli de Castellar de la Ribera, amb l'església de Sant Pere, del segle XVIII i l'edifici de l'Ajuntament, on es pot visitar l'antiga escola rural mentre que del lloc encastellat del segle XI només en queda part d'un mur.

A la zona hi ha diverses capelles com Santa Magdalena de les Tàpies del segle XI, Santa Margarida de Pampa original del segle IX, Santa Magdalena de Vilaprinçó amb capella del segle XIII adossada a la casa i la capella del segle XI al serrat de Santa Magdalena, així com altres més posteriors com Sant Joan de Ginestar del segle XVII, Sant Mateu de Camardons del segle XVIII i Sant Sebastià del segle XVII.

Ben al límit de la unitat, en un turó per damunt de la Ribera Salada, hi ha la rectoria i l'església romànica de Sant Julià de Ceuró del segle XI, envoltades per un recinte de murs de pedra, en un indret amb grans vistes.

Per la banda de Lladurs hi ha jaciments prehistòrics, entre els que destaca la cova de les Portes, hàbitat prehistòric en un gran bloc de conglomerats en forma de balma, situat en una petita vall barrada pels cingles d'Encies, la riera de Canalda i d'Isanta.

Les restes del castell de Terrassola que s'alcen des de la riba est de la Ribera Salada, són medievals tot i que la major part del conjunt va ser

Figura 21.20 Sant Julià de Ceuró, encimbellat sobre una roca. Ceuró, Castellar de la Ribera.

reformat durant els segles XVI-XVII. L'església de Sant Pau de Terrassola, és un edifici en origen romànic molt reformat i actualment en runes.

El santuari de Massarrúbies és un edifici d'origen romànic refet en el segle XVII, amb un espaiós pòrtic al davant de la façana.

El poble de Timoneda és al cim d'un serrat, des d'on domina la ribera de Canalda, i la vall del torrent de Rialb. El nom actual respon a la

vegetació del país, el timó (farigola). L'església de Santa Eulàlia té orígens del segle IX i entre les masies més antigues destaquen el Vilar de Timoneda, Vilarcell i el mas Riu amb el seu molí. Al Soler de Timoneda hi ha la petita església de Santa Margarida, d'origen preromànic.

El camí d'Isanta a Timoneda és una via del segle XII. A Sant Agustí d'Isanta les restes del castell estan enlairats en un serrat així com l'església romànica de Sant Agustí força ben conservada.

A la dreta de la Ribera Salada s'alça la Roca de Montpol que en certs documents figura com a castell de Montpol, amb les restes del qual es bastí una primitiva església romànica, avui en runes. L'església actual de Sant Miquel de Montpol és un edifici del segle XVII i s'han conservat masos mil·lenaris com la Torra, i els de Solanes i Porredon, ambdós amb una capella dedicada a Santa Maria.

Per la zona de Llena que s'estén des del Pla de Cirera cap a la Torre d'en Dac, sobre la Riera Salada i Riera Riart entre les cases més antigues, documentades des del segle XI-XII destaquen el Vilar, el mas Serra, el Mas de la Mosella i el Mas Forn amb capella, i del segle XIII hi ha l'Alzina amb capella i el Roure.

Sobre la Ribera Salada el pont de la Ginebrosa, fet per accedir al moli, és una obra civil de la segona meitat del segle XVIII.

Els **valors socials i productius** de la unitat van molt lligats al curs d'aigua de la Ribera Salada. S'anomena així a partir d'Aigüesjunes, un punt central a la unitat, i des d'aquí descendeix cap el sud a través de la Gorja del Clop i per sota el pont del Clop, en un tram especialment serpentejant. Pel Pla dels Roures agafa la direcció est-oest que mantindrà fins la seva confluència amb el Segre, després de passar sota els ponts del Molí de Querol, per la falda de l'obaga de Ginestar i per la vora de Ceurò.

Figura 21,21 Paisatge al sector NE de l'unitat, al terme d'Odèn.

Figura 21.22 Església de Sant Pere i ajuntament de Castellar de la Ribera.

El caràcter salobre de les aigües es deu sobretot al riu Fred, un dels corrents que el conformen i que brolla en uns terrenys triàsics fortament salinitzats al sector nord-est de la unitat, on s'havia aprofitat l'aigua per a obtenir sal, que es comercialitzava a la zona. Actualment a Cambrils es pot visitar l'antiga explotació salina de muntanya, en un lloc escarpat amb les eres d'evaporació i diversos molins.

Cambrils, Canalda, el Montnou, Odèn, el Racó, Llinars, la Valldan, la Móra Comtal i el Sàlzer, són les entitats de població a la part nord de la unitat. Aquesta zona situada al peu del massís del Port del Comte, és reconeguda pel conreu de patates, (trufes), de gran qualitat, fent anualment a Solsona una fira dedicada a aquest producte.

La unitat té un notable potencial per al turisme rural, l'excursionisme, el senderisme i la pesca, oferint indrets poc concorreguts com el mirador de Serra-seca des d'on es poden veure les roques blanques de Canalda i, entre altres elements d'interès natural, el salt d'aigua de Cal Sala i el Codro de l'Elefant.

Altres elements naturals socialment valorats i sovint visitats són els arbres singulars. A la unitat n'hi ha diversos com per exemple el Pi Gros del Clop, la pinassa de la Salada de gran alçada, la pinassa de les Tres Branques de Cabiscol, el Roure de Solanelles, el Roure de Montpol, el Càdec del Vilà de Timoneda, la Blada del Serrat del Puig, la gran Alzina de la Casanova per la seva forma i la Pomera borda de la Salada per la seva raresa.

Un lloc a destacar amb **valor religiós** és el Santuari de Massarrúbies, on es celebra la tradicional festa del Perdó, en el pòrtic on hi ha la imatge de la Mare de Déu. La tradició diu que un pastoret de Cabiscol la va trobar prop de la font i que varies vegades va voler traslladar-la del lloc però la imatge hi retornava i quan les autoritats de Solsona manaren que s'hi portés es va fer tant feixuga que no la podien moure.

El paisatge de la unitat poc alterat antròpicament, ha donat lloc a nombroses llegendes i llocs com el forat de la Grallera o el pla de Marcús que han estat realment amagatall de contrabandistes. El llegendari, esdevé valuós per la seva riquesa i varietat en les temàtiques com són els mals averanys que portà l'estrany gall de l'Alzina, les ironies del rector de la Llena i la seva enemistat amb el bisbe de Solsona, la intervenció del dimoni en la construcció del necessari pont del Clop sobre la Ribera Salada a canvi de quedar-se l'ànima del primer vianant, o la campana d'or mai trobada, al tossal de Coscollola.

Bruixes i bruixots hi són molt presents, com la història del bruixot de la Serra, les bruixes convidades a les noces d'un hereu de Timoneda, i les malvestats de les dones d'aigua i fum, en relació amb els orígens de la Ribera Salada. Doncs s'explica que, en una hora de malastruga, un terratrèmol sacsejà la plana fèrtil i suau, provocant esllavissaments i timbes que l'emplenaren de pedres i còdols cantelluts, alhora que les fonts brollaren salades cremant horts i conreus, ocasionant les mofes dels pagesos de les contrades veïnes, fins que l'aprofitament de la sal de les aigües va fer-los callar.

Del castell d'Odèn són moltes les històries que s'expliquen, com la que diu que en els seus camps el pedregam impossibilita el conreu perquè un dia el casteller donà a un pobre una tros de pa amb una pedra.

Principals rutes i punts d'observació i gaudi del paisatge

La carretera L-401 (veure mapa 21.2) creua el sector nord de la unitat d'est a oest, del Coll de Jou a Llinars, i en molts trams gaudeix de molt bones panoràmiques sobre les valls i cap a les muntanyes de l'entorn. Del Coll de Jou baixa passant pel sud de la Roca de Canalda cap a Odèn, travessant boscos mixtos de roures i de pi roig. Continua, mantenint l'altitud, pel vessant solell de la serra de Campelles entres boscos i roques fins a Cambrils i Llinars.

La C-26 o Eix Prepirinenc passa pel sud de la unitat, i també d'est a oest, provinent de Solsona passant per Castellar de la Ribera i a continuació per la vora de la Ribera Salada cap al riu Segre, tot mostrant clapes de conreus i frondosos boscos en un primer terme i les serres a ambdues bandes de la via.

Figura 21.23 Accés al mirador d'Odèn.

Les carreteres i senders permeten recórrer la variada orografia de la unitat a través dels extensos boscos, gaudir de les originals formacions rocoses i dels gorgs excavats pels corrents d'aigua. No és casual doncs que tres senders de gran recorregut passin per la unitat.

El GR-1 en el tram que ve de Sant Llorenç de Morunys i des del Coll de Jou passa pel bosc i la Roca de Canalda, continua per Sant Martí de Cavallera deixant momentàniament el bosc i amb bones vistes, segueix emboscada i travessant rasses i torrents per la font de Fontanelles i de Fontcoberta d'Odèn, pel castell de Cambrils i carenant Serra-seca surt cap a Oliana.

El GR-7 passa pel límit oriental de la unitat, en el tram del castell de Lladurs fins prop del Tossal de la Creu del Codó, tot ascendint pel Pla de Riard i el Cap del Pla gaudint d'excel·lents vistes, i continuant després cap a Sant Llorenç de Morunys amb vistes a l'est cap a la Vall de Lord i al nord els Cingles de les Costes del Port del Comte.

Una variant de l'anterior, el GR-7-5, de Solsona es desvia del GR-7 resseguint el riu Negre, continua pel peu del Serrat de l'Om i del Serrat de la Creu de la Contrella, passa per Lladurs i es retroba de nou amb el GR-7 al Pla de Riard.

Altres senders locals ens permeten observar la diversitat i riquesa paisatgística de la unitat com la volta a la Roca de Canalda, turó format per roques calcàries i conglomerats grisos i vermells on l'erosió ha format balnes i coves com les conegudes amb el nom de coves dels Moros, habitades en diverses èpoques històriques.

Un altre sender interessant pren la pista que va de Sant Sadurní de la Llena pel Pont del Clop, congost frescal de la Ribera Salada amb vegetació frondosa de ribera, segueix per Montpol per pujar carenant

cap al pic de Serra-seca, amb excel·lents vistes panoràmiques, i arribar finalment al castell de Cambrils pel GR-1.

El circuit al voltant del Tossal de Cambrils, al nord de la unitat al llinar amb la comarca de l'Alt Urgell, permet envoltar la muntanya de 1803 metres d'altitud i contemplar les altes serres veïnes. Un altre sender recomanable és el que porta des del Pont de Querol sobre la Ribera Salada a Ceuró passant per l'obaga de Ginestar, on es pot visitar l'església romànica de Sant Julià i la necròpolis.

El mirador més destacat és el del cim de Serra-seca (1234 m) (mirador 1, veure mapa 21.2), des del qual es gaudeix probablement d'una de les millors panoràmiques de 360° del Principat, de més enllà del Montsec al Cadí, del Montseny als Ports, i del Port del Comte a Montserrat, i més properes la serra dels Canals i de l'Obac, el pantà d'Oliana, el Montsec, Boumort i Busa.

Altres miradors són el castell d'Odèn (1325 m) (2) ben situat sobre les valls veïnes; i fora de la unitat el cim del Pedró dels Quatre Batlles (2387 m) (5) a la zona nord oriental de Port del Comte i el castell de Lladurs (983 m) (43).

AVALUACIÓ DEL PAISATGE

-Debilitats:

- L'abandonament de les activitats agrícoles i ramaderes. Aquest fet és una conseqüència del declivi demogràfic i econòmic fruit de la no integració dels antics sectors productius amb els emergents. El

Figura 21.24 Les tarteres sempre presenten un grau de risc. Odèn.

resultat és un abandonament generalitzat dels paisatges menys productius que ha provocat l'embosquinament de les parcel·les no mecanitzables.

- La manca de rendibilitat econòmica de moltes forests condueix a l'abandonament de la gestió silvícola la qual ha estat la responsable fins avui de l'actual estructura i dimensió de la massa forestal. Aquest fet ha donat lloc, i així ho continuarà fent a mig termini, a l'increment de combustible i a la possible propagació de plagues en boscos malalts per l'afebliment dels individus, que han de competir entre ells

Figura 21.25 La Vall dan, on s'ubica el càmping del mateix nom, un paisatge de construccions disperses.

-Amenaces:

- L'envelliment de la població dedicada a l'agricultura, un relleu generacional gairebé inexistent i la pèrdua de competitivitat del sector primari, pot conduir a una pèrdua del mosaic agroforestal característic en favor de la uniformitat paisatgística. Aquest procés de transició demogràfica pot acabar provocant la manca de transmissió de coneixements associats a les activitats que tenen estrets lligams amb la construcció, la conservació i la gestió del paisatge.

- La difícil gestió dels espais inclosos en el Pla d'espais d'interès naturals pot comportar el deteriorament d'aquells valors pels quals es va protegir aquell espai, fins i tot el seus valors paisatgístics.

-Fortaleses:

-La unitat es caracteritza per un relleu vigorós i un mantell vegetal ben ufanós. Els valors naturals de la contrada són elevats, i es troben ben complementats amb els camps de conreu existents. El conjunt resultant és el d'un paisatge en mosaic de gran interès ambiental i paisatgístic.

- Connectivitat paisatgística elevada.

- La importància dels paisatges de l'aigua de la Ribera Salada, que són, sens dubte, dels que més valor estètic concentren.

-Oportunitats:

-L'estructura territorial de la contrada i els valors naturals i paisatgístics que acull fan que la Ribera Salada sigui un indret immillorable per afavorir pràctiques de turisme rural i agroturisme.

- El paisatge tranquil de muntanya, amb abundants elements estètics de gran valor fins ara poc coneguts, pot afavorir el desenvolupament d'iniciatives turístiques.

Figura 21.26 Els conreus encara ocupen importants espais a la Ribera Salada. Mosaic agroforestal a la Vall dan. Odèn.

- Les antigues salines de Cambrils i el seu patrimoni associat poden ser un element interessant per sensibilitzar en paisatge.

- Existència de nombrosos miradors paisatgístics associats a l'extensa trama de senders i a peu de carretera. Aquesta és una bona fórmula per donar a conèixer la riquesa paisatgística de la Ribera Salada.

Figura 21.27 Àrea de recollida de tòfones reservada a la Ribera Salada.

Objectius de qualitat paisatgística i proposta de mesures i accions

Els objectius de qualitat paisatgística (OQP) i la proposta de mesures (criteris) i accions que s'exposen a continuació són específics d'aquesta unitat de paisatge. Igualment, també són d'aplicació els definits per a tot l'àmbit territorial de les Comarques Centrals continguts en els capítols 11 i 12 de la present memòria (volum 1). Els poders públics i privats, així com els agents socials i la societat en general, han de vetllar pel compliment d'aquests objectius de qualitat paisatgística. El llistat de mesures (criteris) i accions són una proposta per assolir els OQP.

Objectius de qualitat paisatgística

21.1 Un paisatge propi de muntanya mitjana, constituït per un relleu trencat i muntanyós, amb escasses superfícies planeres que es constitueixen com elements configuradors del paisatge, ben conservat.

21.2 Un paisatge fluvial organitzat a l'entorn de la Riera Salada, valoritzat com a identificador del paisatge i reforçat en el seu paper de connector natural i d'espai d'oci, gaudi i educació en el lleure.

21.3 Un paisatge forestal força dens i madur, dominat per pinedes i alzinars, i que té un gran interès ecològic i simbòlic, ben gestionat.

21.4 Uns elements patrimonials presents a tota la unitat (restes megalític, petites ermites, restes de castells, etc...) valoritzats i enfortits com a llegat històric important.

21.5 Un sistema d'itineraris i miradors que emfatitzin les panoràmiques més rellevants i permetin descobrir i interactuar amb la diversitat del paisatge.

CRITERIS I ACCIONS

Propostes de criteris i accions dirigits prioritàriament a la protecció

21.1 Incloure l'espai del Pont del Clop a l'àrea del PEIN Ribera Salada, per protegir aquesta zona on hi ha més afluència de públic a l'estiu.

21.2 Mantenir i potenciar la riquesa forestal de la unitat per la seva important extensió superficial.

21.3 Protegir les zones de prats de pastura.

Propostes de criteris i accions dirigits prioritàriament a la gestió

21.4 Aplicar un programa de gestió per mantenir els camps en producció i recuperar cultius tradicionals com el sègol, la patata o llegums.

21.5 Estudiar i difondre el patrimoni arquitectònic de la unitat com els castells i antigues masies.

21.6 Mantenir i potenciar les antigues salines de muntanya de Cambrils com un espai d'educació en el lleure.

21.7 Inventariar les fonts de la unitat per mantenir-les i donar-les a conèixer.

Propostes de criteris i accions dirigits prioritàriament a l'ordenació

21.8 Adequar els espais lliures a banda i banda de la carretera a la zona del Pont del Clop, punt d'entrada a l'espai natural de la Ribera Salada, pels seus valors naturals, estètics i socials.

21.9 Regular en el planejament urbanístic la mida, la forma i els colors dels volums de les edificacions en sòl urbà i en l'espai obert, prenent com a referència els models i els tipus de l'arquitectura vernacular dels nuclis rurals.

21.10 Mantenir i millorar la xarxa viària secundària que comunica els petits nuclis i les masies aïllades.

21.11 Regular l'aprofitament dels recursos forestals, com la tòfona o altres productes boscosos.

21.12 Aplicar en els camps de secà i els prats de pastura les mesures descrites en el PAE «Mosaics agroforestals del Berguedà i el Solsonès».

21.13 Promoure una xarxa d'itineraris paisatgístics i de miradors accessibles a peu o amb vehicle, on la percepció i interacció amb el paisatge és més àmplia i suggeridora. Aquesta xarxa, que comprèn miradors i camins existents i d'altres a consolidar, hauria de rebre, allà on correspongui, les actuacions necessàries de condicionament, senyalització, manteniment i difusió per tal de facilitar la percepció dels valors del paisatge i el coneixement del territori. Es tracta dels miradors de Serra-seca i Castell d'Odèn; dels itineraris motoritzats C-55, L-401 i LV-4241, així com els no motoritzats GR-1 i GR-7. Caldria incorporar el conjunt d'itineraris al Pla territorial parcial de les Comarques Centrals, en futures revisions.

Mapa

Mapa

